

Révai Mór programmbeszéde

Elmondotta 1905. januárus 20-án, a széki választók előtt.

AJTAI K. ALBERT NYOMDÁJA KOLOZSVÁRT

Tisztelt polgártársaim!

Midőn utoljára volt szerencsém önök előtt megjelenni, teljes rövidséggel vázoltam azt a helyzetet, a mely szükségessé teszi, hogy időnek előtte a viszonyok kényszerűségénél fogva választásuk után kitudódjék az, hogy miképen gondolkodik a magyar nemzet arról a nagy kérdéstről, mely egy hazánkban eddig ismeretlen mérvű parlamenti háboruságot idézett elő.

Már akkor utaltam arra, hogy az obstrukció összes káraival és veszedelmeivel, összes ámitásaival és léhaságaival teljesen lehetetlenné teszi, hogy a nemzet képviselőtestülete megfeleljen azoknak a nagy feladatoknak, a melyekre hivatva van.

Már akkor vázoltam önök előtt azt a lehetetlen, hamis és sivár helyzetet, a melybe belejutottunk az által, hogy a nemzet igazi érdekeit szem elől tévesztő egyes ellenzéki képviselők az eddigi házszabályok hézagaiban bujkálva, a képviselőház tevékenységét teljes meddőségre kárhoztatták.

Azokhoz, a miket akkor kifejtettem és a mik az önök hazafias keblükben méltó viszhangra találtak, ezuttal kevés hozzátenni valóm van.

Önök tudják, hogy három év óta majdnem szakadatlanul áldatlan obstrukció foglalta le a képviselőház egész idejét és lehetetlenné tette azt, hogy a nép érdekében áldásos, gyümölcsöző munkát végezhesen a törvényhozás.

Látva azt a roppant pusztulást, melyet ez a céltalan obstrukció anyagiakban és szellemiekben egyaránt okoz az országnak, — a kormánynak és a szabadelvűpártnak — kötelességgé vált gondoskodni oly eszközről, a melyek ennek az obstrukciónak a legcsunyább, magyar emberekhez nem méltó válfaját a botrányokkal és erőszakosságokkal, furfangokkal és kijátásásokkal telített, ugynevezett technikai obstrukciót lehetetlenné tegyék.

E célból a szabadelvűpárt *egyhangu megállapodásához képest* azt az indítványt terjesztette elő a miniszterelnök, hogy az összes pártok legjobbjából álló kiváló férfiak egy a képviselőház által kiküldendő huszonegyes bizottságban dolgozzanak ki oly házszabály-tervezetet, mely a további technikai obstrukciót lehetetlenné tegye. Annál is inkább kötelessége volt ez az indítvány úgy a rend fentartásáért felelős kormánynak, mint az ügyek viteléért felelős szabadelvűpártnak, mert meg voltak győződve a felől, hogy az összes ellenzéki pártok nagy többsége a maga részéről szintén helyteleníti, rosszalja és kárhoztatja azt az obstrukciót, melyet néhány szenvedélytől elvakított tagja az ellenzéknek szakadatlanul folytatott.

Ugy de az ellenzéki pártok vezérférfiai is szemmel láthatólag *saját kisebbségük terrorizmusa alá kerültek* és így történt, hogy az ellenzéki pártok megtagadták hozzájárulásukat attól, hogy abba a bizottságba tagjaikat kiküldjék, a mely hivatva leendett a Ház munkaképességét, rendjét és méltóságát biztosító házszabályok megalkotására. Az ellenzéki pártok ezen szerencsétlen magatartása már most tisztán és kizárólag a szabadelvűpárt kötelességévé tette a mindenki által helyesnek felismert feladat megoldását megkísérelni.

Hetekig tartott sikertelen kapacitáció után november 18-án a képviselőház nagy többségének páratlanul megnyilatkozott közóhájára a Ház elnöke elfogadottnak jelentette ki azt az ideiglenes házszabályt, mely Dániel Gábor képviselő határozati javaslata czimén oly rendelkezést foglal magában, a melyek a képviselőházat abba a helyzetbe hozhatják, hogy oly új házszabályokat alkothasson meg, a melyek a további technikai obstrukciózást lehetetlenné teszik.

Bárminő vélemények merüljenek fel ezen ideiglenes házszabály megszavazásának formai hiányairól, *az az egy kétségtelen, hogy a nemzet törvényhozásának nagy többsége alkotta meg azokat saját akaratából.*

Azzal az elfogadott házszabállyal meglett volna a mód arra, hogy a képviselőház innen-tul működését folytathassa. Ámde az ellenzék szinte megittasodva az eddig kifejtett obstrukció mámorától, a decemberben összeült új képviselőházi ülészakot oly hihetetlen erőszakossággal vezette be, a mely a további munkálkodást ezzel az ellenzékkel békés uton szinte lehetlenné tette.

Két ut állott a többség előtt. Vagy kiméletlenül és könyörtelenül végrehajtani az új házszabályban biztosított eszközökkel mindazt, a mi a ház munkaképességét biztosítja, *vagy visszaadni a nemzet kezébe a mandátumot és provokálni a nemzet ítéletét.*

A szabadelvűpárt daczára annak, hogy némely kiválások miatt is nagy többség felett rendelkezett, az utóbbira határozta el magát.

Ezen határozat folytán kerül most a kérdés a nemzet ítélőszéke elé.

A nemzet lesz hivatva eldönteni, vajjon azt a politikában politikát helyesli-e, mely már annyi kárt okozott az országnak, vagy pedig azt a valóban nemzeti tartalommal telített politikát, melyet a szabadelvűpárt folytat és mely különösen a jelenlegi kormány kezdeményezése folytán még az utolsó év sivár viszonyai közepette is nagy és jelentős eredményeket hozott a nemzetnek.

A nemzet lesz hivatva itélni abban a pörben, mely a pártok között keletkezett, a nemzet lesz hivatva igazságot szolgáltatni az egyiknek és azzal elítélni a másikat.

Attól a politikai bölcsességtől és érettségtől, mely Magyarország választó közönségében ezuttal meg fog nyilatkozni, függ ennek a pernek eldöntése és eldöntése mindazoknak az életbevágó nagy kérdéseknek, a melyek ezen pernek kimenetelétől függenek.

Lelkiismeretesen mérlegelje tehát ki-ki saját szavazatát, mert soha, a mióta a magyar népképviselési rendszer fennáll, saját lelkiismeretének és a köznek nagyobb felelősséggel nem tartozott a választó-közönség, mint ezuttal.

A szabadelvűpárt azért vethette alá magát jólélekkel a nemzet ítéletének, mert bizva bizik abban, hogy a nemzet ennek a pártnak fog igazságot szolgáltatni.

Kiszámíthatatlan csapás volna az országra nézve, ha a szabadelvűpárt ebben a reményében megcsalódnék.

Az ellenzék már előre is félve a nemzet rá nézve kedvezőtlen ítéletétől, már jó előre hirdeti, hogy a választások megejtése után is a parlamenti ellenállást azon a ponton veszi fel és abban a mérvben, a mint eddig gyakorolta.

Épen azért tisztán és világosan a maga egész nyersségében úgy kell feltennünk a kérdést a választó közönség előtt: ítéljen a felett, vajjon helyesli-e azt a politikát, mely a mai, időhöz és tárgyakhoz kötött korlátjaival az az ideiglenes házszabályt létesítette oly célból, hogy annak segítségével egy, a szólásszabadságot feltétlenül fentartó és csakis a technikai obstrukciót lehetlenné tevő új házszabályt alkosson meg és felhatalmazza-e a szabadelvűpártot, ha a jövő országgyűlésen többségben lesz, hogy ezen cél elérésére az ideiglenes új házszabályban a többségnek és az elnöknek biztosított mindennemű jogokkal a ház rendjének és a tárgyalás lehetőségének megóvása érdekében éljen?

Ha a nemzet többsége ezekre a kérdésekre azzal fog felelni, hogy az ujonnan összeülő képviselőházban a szabadelvűpárt lesz többségben az összes ellenzéki pártokkal szemben, *akkor a szabadelvűpárt megkapta a felmentést a múltért és a meghatalmazást a jövőre.*

Ebben az esetben valóban az alkotmányosság legelemibb követelményeivel jut homlok-egyenest ellenkezésbe és *a nemzet szuverénitását tagadja meg az*, a ki ebben a kérdésben a nemzet kifejezett akarata előtt meg nem hajlik, mert ezzel megtagadja azt, hogy a nemzet saját sorsának ura, hogy a nemzeti akarat minden jognak forrása és hogy ezen akaratát törvényesen megválasztott képviselőházának többsége gyakorolja.

A mely képviselő a többségnek ezen jogát megtagadja, az a saját maga képviselői legitimitását tagadja meg.

Az országgyűlési képviselőválasztás után nyeri mandátumát azon a módon, *hogy a választók többsége mással szemben ő rá adja szavazatát.*

A többségi elv alapján válhatnak tehát az országgyűlési kisebbség tagjai is képviselőkké és így saját fogantatásuk legitimitását tagadják meg, ha mint megválasztott képviselők a többségi elvet nem respektálják.

Egy a szólásszabadság védelme alatt tanácskozó gyülekezetet állandóan megakasztani úgy a szólás szabadságában, mint a véleménynek és akaratnak egyéb megnyilatkozásában, nem nevezhető egyébnek, mint forradalmi ténynek, mely magát az intézményt teheti tönkre, ha idejekorán meg nem akadályoztatik.

És hiába hivatkozik az ellenzék arra, hogy ő a szólásszabadság szent ügyéért küzd.

A józan magyar elmét nem lehet megtéveszteni az iránt, hogy a technikai obstrukciót üző ellenzék az, *mely épen a szólásszabadság ellen tör.*

Szólásszabadság nélkül nincs parlamentarizmus s midőn mi a parlamentarizmust akarjuk megvédeni oly merényletekkel szemben, a minőknek évek óta tanui voltunk, *épen mi vagyunk azok, a kik a szólásszabadságért küzdünk.*

És küzdünk igenis, mert sajnos küzdenünk kell *azért a természetes jogért*, hogy a magyar parlamentben is érvényesüljön minden tanácskozó testületnek legprimitívabb jogszabálya, az, hogy kontrovers kérdésekben a többség akarata döntsön és hogy ezen akarat nyilvánulás ne tétessék lehetetlenné rakonczátlan elemeknek a testület méltóságot sértő célzatos zenebonája által. Hogy ez az elv minden igazi alkotmányosságnak legelemibb követelménye, azt önök saját önkormányzati hatáskörükben is tudják és tapasztalják.

Mit szólnának önök ahhoz, ha a község képviselőtestületének tanácskozásait két-három rakonczátlan tanácsdag célzatosan és állandóan lármával és duhajkodással megakasztaná és a határozathozatalt lehetetlenné tenné? Mit szólnának ahhoz, ha két-három ilyen ember azt akarná, hogy ne a többség akarata szerint intéztessenek a község ügyei, hanem az ő, a törpe kisebbség akarata szerint. Önök és bizonyára az országban kivétel nélkül minden községi képviselőtestület az ilyeneket egyszerűen kidobná a tanácskozó helyiségből és, mint állásukra méltatlanokat, a legközelebbi választáson kimustrálná a tanácsbeliek sorából. Mert önöknél is, mint minden tanácskozó testületben a világon, mindenkinek joga van a saját véleményét megmondani, a saját óhaját és akaratát nyilvánítani, de nincs joga megakadályozni azt, hogy szavazás útján *tudódjék ki a többség akarata* és hogy egyuttal ne a többség akarata legyen a döntő.

A mi joga minden községi képviselőtestületnek van, az a joga kell hogy feltétlenül meglegyen az ország érdekében a törvényhozó testületnek.

Ilyen egyszerű kérdés az, a miről önöknek itélniök kell és eléggé jellemző közállapotaink elfajulása tekintetében, hogy a józan ész által eleve eldöntött ily egyszerű kérdést még az ország ítélőszéke elé kell vinni.

De minthogy így áll a dolog, ne tekintsék magukat választóknak, hanem ítélőbiráknak, mert nem arról van ezuttal szó, hogy X. vagy Y., én vagy más legyen-e képviselőjük, hanem arról, hogy adjanak feleletet arra az egyszerű kérdésre, a melyet önök előtt felvettem oly czélból, hogy a jogtalansággal és jogbitorlással szemben győzzön az igazság.

Nem hihetem, hogy az egyszerű józan magyar nép, melynek elméjét zavaros és álnok közjogi okoskodások meg nem zavarták, abban a perben igazságos ítéletet ne hozna.

Nem hiszem, hogy a magyar nép segédkezet nem nyújtana azoknak, a kik a magyar nemzet alkotmányát meg akarják védeni a magának specziális jogokat vindikáló bitorló erőszak ellen, mert hiszen ez az alkotmány a népé, az egész nemzeté, ennek az alkotmánynak teljességéből fakadt a magyar nép szabadságának, jólétének, felvirágozásának minden gyümölcse.

Ha nem ragaszkodunk szívéssal ehhez, az őseink évszázados küzdelme által kivívott alkotmány teljességéhez, akkor elveszhet az az alap, mely 1848-ban dicső nagy férfiak önfeláldozó hazaszeretete folytán a népszabadság és a jogegyenlőség eszközeit megteremtette, elveszhet az az alap, mely 1867-ben bölcs fejedelem és bölcs hazafiak egyetértése folytán a magyar nemzet jövőjének, anyagi boldogulásának, minden téren való fokozatos fejlődésének módját adta meg.

Az a politika, a melyet mi ajánlunk önöknek, *a magyar nemzet életét és jövőndő boldogulását akarja biztosítani*. Az a politika, melyet ellenfeleink ajánlanak, Lengyelország sorsára juttatná az országot, dicstelen halálba kergetné a nemzetet.

Pedig a magyar nemzet élni akar és élni fog!

Le fogja verni az álnok és csábító szavakkal hozzá közeledő *álapostolokat* és az eredményes fejlődésnek, a gyümölcsöző munkának eszközeit meg fogja teremteni. Mert igazán nagy azoknak a feladatoknak a száma, a melyek a nép jólétének emelése érdekében már valóban igen sürgőssé válnak.

Meg kell változtatni *az adóztatási alapot* oly módon, hogy a kisebb gazda alacsonyabb kulcs szerint adóztassék meg.

Lehetővé kell tenni azt, hogy az a szegény ember olcsó *törlesztési kölcsönt* kaphasson és hogy a kölcsönvevéssel járó *súlyos illetékek* leszállithassanak.

Lehetővé kell tenni egy oly választási törvény megalkotását, a mely igazságos cenzus alapján *a népnek szélesebb rétegeit ruházza fel választói jogosultsággal*.

Lehetővé kell tenni a kisebb egzisztenciákra nézve is *kisebb földbirtokok megszerzését*, parcellázás és törlesztéses fizetések útján.

Lehetővé kell tenni a katonai szolgálatnak három évről két évre való leszállítást.

Lehetővé kell tenni a peres ügyeknek gyorsabb és olcsóbb lebonyolítását.

Lehetővé kell tenni a községek önkormányzati költségének redukcióját és ezzel kapcsolatosan a pótdadók leszállítást.

Lehetővé kell tenni az egyházi adók rendezését és az egyesekre háruló súlyos terhek igazságosabb felosztását és leszállítást.

Lehetővé kell tenni az ipari és gazdasági munkások jobb megélhetését, biztosítását betegség esetén és aggkori ellátásukat.

Lehetővé kell tenni a vállalkozást, a közmunkák elrendelését, hogy munkához és keresethez juthasson a nép.

Mindezek nagy és jelentős feladatok megoldása a nép érdekében van és a nép jólétét mozditják elő. De hozzá sem foghatunk ezeknek a feladatoknak a megoldásához, a míg egy munkaképes parlamenttel nem rendelkezünk. *Azért legelőször munkaképessé kell tennünk a parlamentet.* Ennek az eszközei pedig a megalkotandó új házszabály.

E czélból kérjük a választók bizalmát és szavazatát a szabadelvűpárt részére, mert ennek a pártnak a tagjai, így közöttük magam is, kötelezzük magunkat arra, hogy ha a nemzet többségének bizalma velünk van, meg fogjuk csinálni ez új házszabályt és meg fogjuk valósítani azokat az üdvös intézményeket és reformokat, a melyeket felsoroltam.

Ezek után engedjék meg t. polgártársaim, hogy arról a különleges viszonyról szóljak néhány szót, a mely engem ehhez a választókerülethez fűz.

Midőn több mint három évvel ezelőtt önök előtt először megjelentem, megígértem önöknek, *hogy városuk mindennemű érdekeit minden tekintetben elő fogom mozditani.* Büszkén állithatom, hogy ezen ígéretemet hűségesen beváltottam!

Megígértem önöknek, hogy *minden egyes ember baján*, a mennyire tőlem telik, segítek. Nincs is senki, a ki eredménytelenül fordult volna hozzám!

Megígértem, hogy *jó barátjuk, bizalmi emberük leszek*, a kihez sérelmeikkel, panaszaikkal és kívánságaikkal mindenkor bátran fordulhatnak. Nem hiszem, hogy legyen valaki, a ki ebben a tekintetben bennem megcsalódott!

Megígértem, hogy úgy a kerület ügyében, mint az egyesek ügyes-bajos dolgaiban minden panaszt készségesen meg fogok hallgatni, *mindenre orvoslást keresni és minden eljárásomról önöknek beszámolni.* Nyugodt lelkiismerettel állithatom, hogy hiven, becsületesen, akkori ígéretemen tulmenően is teljesítettem ezen magamra vállalt kötelességeimet!

Megígértem önöknek, hogy *ajtóm mindenki előtt nyitva fog állani* és hogy ügyében szívesen támogatni fogok mindenkit, a ki hozzám fordul. Ugy tudom, senki sem tapasztalhatta az ellenkezőt.

Megígértem, hogy *nem fogok különbséget tenni választó és nem választó között*, mert az egész kerületet, melyet képviselni volt szerencsém, egy családnak tekintem, mellyel szívből és érzésből összeforrtam. Nem állithatja senki hogy nem így szellemben jártam el, nincs itt olyan ember, akár választó, akár nem választó, a ki hiába kopogtatott volna ajtómon!

Ha ezen ígéreteim bármelyikét becsületesen meg nem tartottam volna, nem mernék újra önök előtt megjelenni, mert nem volna meg az erkölcsi alapom arra, hogy az önök bizalmára újra reflektálhassak.

De épen azért, mert jóleső öntudattal állithatom, hogy minden tekintetben törekedtem, minden ígéretemnek ura maradni, itt állok újra ma önök előtt, arra kérve önöket, ajándékozzanak meg a bizalmukkal ezuttal is és újra ígérem önöknek, a mire talán a múlt tapasztalatainál fogva nincs is szükség, *hogy a jövőben is az leszek, a ki voltam önökkel szemben a múltban.*

Arra kérem önöket, segítsék diadalra azt a zászlót, a mely a szabadelvűpárt győzelmét jelképezi, járuljanak önök is hozzá az ország válságos ügyeinek rendezéséhez, fontolják meg jól, hogy nagy érdekek forognak kockán és mérlegeljék ahhoz képest becsületesen és lelkiismeretesen szavazataikat. Gondolják meg, hogy az én ígéreteim nem pusztá szavak, hogy mindaz, a mit én mondok, állítok és ígérek, őszintén és becsületesen van megmondva és általam mindenkor be lesz váltva.

Azzal a kiáltással fejezem be beszédemet, tegye meg ki-ki hazafias kötelességét. Éljen a haza!

